

тому вона не може змінюватись сама по собі. При визначенні конкретного виду забезпечення виконання зобов'язання в законі чи договорі він набуває своєї сили автоматично, характеризуючись пасивною формою. Активної форми він набуває лише на основі сукупності двох фактів: а) наявності щодо невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань; б) волевиявлення кредитора.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 549 ЦК України під неустойкою розуміється грошова сума у вигляді штрафу чи пені, або інше майно, які боржник повинен передати кредиторі у разі порушення боржником зобов'язань. При цьому виконання основного зобов'язання забезпечується лише тоді, коли це встановлено договором або законом (ч. 1 ст. 548 ЦК України). Не дивлячись на такі умовності, забезпечувальні засоби все ж перебувають в пасивній формі і в такій формі вони виконують роль охоронного характеру, оскільки їх зміст націлений лише на спонукання до: а) обов'язковості виконання договірних зобов'язань; б) дотримання строків виконання договорів; в) вчасної оплати об'єктів договірних зобов'язань; г) якості товарів, робіт чи послуг.

Неустойка, якою є штраф, що обраховується у відсотках від суми невиконаних, або неналежно виконаних зобов'язань, чи пеня, що нараховується у відсотках на суму несвоєчасно виконаних грошових зобов'язань за кожний день прострочення зобов'язань (ст. 549 ЦК України), відіграє роль майнової відповідальності кредитора за неналежне виконання своїх договірних зобов'язань чи невжиття заходів щодо зменшення своїх же матеріальних збитків.

Не дивлячись на те, що неустойка є одним із найпоширеніших і популярних способів забезпечення виконання зобов'язань [1], все ж вона є ускладненням для порушника договору і цим відрізняється від інших засобів забезпечення, оскільки неустойка не має певного «джерела виконання порушеного зобов'язання» [2, с. 105]. Саме виходячи із такої особливості неустойка відіграє стимулюючу функцію до найоперативнішого виконання зобов'язань як під час дії договору, так і після його закінчення. При цьому немає різниці в тому, як розглядати неустойку як міру цивільної відповідальності за порушення договірних зобов'язань чи як компетенцію (відновлення) [3, с. 131]. Ми ж виходимо із того, що це є один із видів захисту майнових прав кредитора, а тому ці поняття є складовими поняття захисту порушених прав кредитора, передбачених законом чи договором.

За договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого зобов'язання. Не дивлячись на здавалося б простоту даного виду забезпечення договірних зобов'язань, насправді це є одним із найскладні-

ших правочинів, на природу, зміст, механізм дії якого двадцять разів звертав увагу Верховний Суд України в своїх постановках [4]. За своєю природою договір поруки є по суті договором фінансового заміщення за рахунок нового суб'єкта (поручителя) в договірних зобов'язаннях боржника при порушенні останнім своїх договірних зобов'язань.

Якщо ми говоримо про фінансове заміщення, то в першу чергу ми повинні говорити про законність дій боржника і кредитора, обумовлених не лише законністю змісту чи форми договірних зобов'язань, а і строків такого виконання, що для договору поруки є одним із найважливіших моментів, оскільки договір поруки – це як правова прив'язка до основного договору, наприклад договору позики. В межах добросовісного виконання боргових зобов'язань у строки, передбачені договором, порука носить пасивний характер, відіграючи роль лише охорони майнових прав кредитора і набуває своєї активності лише після несплати коштів чи порушення строків виконання боржником грошових зобов'язань за основним договором.

Безумовно, межі кожного зобов'язання поручителя визначаються не лише самими умовами договору поруки, але і кореспондуючись до умов основного договору (як правова прив'язка пов'язується з ним), оскільки договором поруки можуть забезпечуватися «лише дійсні зобов'язання» [5, с. 107]. В зв'язку з цим договір поруки починає свою дію з одночасним підписанням основного договору і закінчує свою дію зі строком виконання основного зобов'язання. В цьому аспекті договір поруки виконує охоронну роль при добросовісності виконання договірних зобов'язань боржником, а при порушенні договірних зобов'язань – відіграє роль компенсаційного характеру, оскільки він компенсує кредиторі його потенційні втрати, захищаючи таким чином кредитора від майнових збитків.

У разі порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, гарант зобов'язаний сплатити кредиторі грошову суму відповідно до умов гарантії (ч. 1 ст. 563 ЦК України).

Враховуючи той факт, що «умова щодо забезпечення основного зобов'язання гарантією узгоджується між бенефіціаром та принципалом, але суттєві умови гарантії передаються принципалом гаранту для узгодження тексту гарантії» [6, с. 122] Отже, не дивлячись на те, що гарант є самостійною особою, яка не має ніякого економічного інтересу в предметі договору бенефіціара та принципала, видаючи гарантію гарант проявляє свій забезпечувальний інтерес. Оскільки договір гарантії, який має місце між гарантом і принципалом відіграє з одного боку охоронний характер для бенефіціара, спонукаючи щодо точності і оперативності виконання договірних зобов'язань, а з іншого – відіграє роль

поняттям «захист», оскільки цивільне право передбачає захист права, яке має абсолютне своє порушення. Забезпечення ж договірних зобов'язань є самостійною, хоча і кореспондуючою категорією до основних договорів, відіграючи в першу чергу охоронну роль майнових прав кредитора, оскільки всі види забезпечувальних заходів відіграють виключ-

но стимулюючу роль, як роль охоронну. І лише при невиконанні чи неналежному виконанні договірних зобов'язань всі способи забезпечення договірних зобов'язань починають відігравати роль захисту майнових прав, оскільки на цьому етапі відбувається саме реалізація способів забезпечення договірних зобов'язань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільне право України : підручник у 2 кн. [О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.]. – за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – Кн. 1. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 662 с.
2. Пучковська І. Проти подвійної природи неустойки / І. Пучковська // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – № 3. – С. 105-113.
3. Канзафарова І.С. Теорія цивільно-правової відповідальності: Монографія / І.С. Канзафарова. – Одеса : Астропринт, 2006. – 264 с.
4. Постанови узагальнення судової практики, правові висновки Верховного Суду України у справах цивільної юрисдикції (2011-2013). – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 744 с.
5. Слома В.М. Розвиток інституту забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві / В.М. Слома // Університетські наукові записки. – 2006. – № 1. – С. 103-107.
6. Пучковська І. Щодо незалежного характеру гарантії як виду забезпечення виконання зобов'язань / І. Пучковська // Вісник Академії правових наук. – 2007. – № 3. – С. 117-124.
7. Дзера І.О. Особливості завдатку та забезпечуваних ним зобов'язань / І.О. Дзера // Юридична газета. – 2006. – № 19 (79) – С. 11-13.
8. Кізлова О. Застава у системі способів забезпечення зобов'язань / О. Кізлова // Юридичний вісник. – 2010. – № 2. – С. 43-48.

Кушерець Дарина Василівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЯК ГАРАНТІЯ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ

Стаття присвячена вивченню інституту забезпечення виконання зобов'язань через призму охорони і захисту майнових прав сторін цивільно-правового договору. Досліджуються кваліфікуючі характеристики окремих видів забезпечення виконання договірних зобов'язань та визначаються їх охоронні і захисні риси. Запропоновано авторське бачення змісту інституту забезпечення договірних зобов'язань як гарантії охорони і захисту сторін договірного зобов'язання.

Ключові слова: договірні зобов'язання, охорона і захист майнових прав, неустойка, порука, гарантія, застава, порушення зобов'язання.

Кушерец Дарина Васильевна

ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВЫПОЛНЕНИЯ ДОГОВОРНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ КАК ГАРАНТИЯ ОХРАНЫ И ЗАЩИТЫ ИМУЩЕСТВЕННЫХ ПРАВ

Статья посвящена изучению института обеспечения исполнения обязательств через призму охраны и защиты имущественных прав сторон гражданско-правового договора. Исследуются квалифицирующие характеристики отдельных видов обеспечения выполнения договорных обязательств и определяются их охранные и защитные качества. Предложено авторское видение содержания института обеспечения договорных обязательств как гарантии охраны и защиты сторон договорного обязательства.

Ключевые слова: договорные обязательства, охрана и защита имущественных прав, неустойка, поручительство, гарантия, залог, нарушение обязательства.

Kusherets Darina Vasilivna

CONTRACT ENSURING AS A GUARANTEE OF SECURITY AND PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS

This article is devoted to the study of the Institute to meet these obligations in the light of the protection of property rights of the parties of a civil contract. Investigates the qualifying characteristics of certain types of contract ensuring and define their security and protection features. The author idea of the content of institute providing contractual obligations as a safeguard and secure the sides of contractual obligations.

Keywords: contractual obligations, security and protection of property rights, penalty, guarantee, warranty, bail, breach of obligation.